

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

**ТАВРІЙСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
**V. I. VERNADSKY TAURIDA
NATIONAL UNIVERSITY**

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**П'ЯТІ ТАВРІЙСЬКІ ЮРИДИЧНІ
НАУКОВІ ЧИТАННЯ**

15–16 травня 2020 р.

Видавний дім
«Гельветика»
2020

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Ляшко Олександр Олександрович – кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Берназюк Ян Олександрович – доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, суддя Верховного суду України;

Дорохіна Юлія Анатоліївна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри спеціально-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Катеринчук Катерина Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри спеціально-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Клименко Олена Вікторівна – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Недюха Микола Петрович – доктор філософських наук, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Академії наук вищої школи України;

Пстков Сергій Валерійович – доктор юридичних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи, університет імені Альфреда Нобеля;

Скакун Юлія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, перший проректор Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України;

Швачка Вікторія Юрївна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Шемчук Віктор Вікторович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Заслужений юрист України.

П'яті Таврійські юридичні наукові читання : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 травня 2020 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. – 200 с.

ISBN 978-966-992-127-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «П'яті Таврійські юридичні наукові читання», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 15–16 травня 2020 р.

УДК 34:001(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Житинський О. В.

Сучасний правовий портрет Сингапуру9

Іванько І. П.

Сучасні проблеми механізму правового регулювання12

Олексюк М. М.

Концепція відповідальності А. Ріпштейна як відображення
сучасної зарубіжної філософсько-правової парадигми.....15

Пільков К. М.

Витоки доктрини «res judicata» у римському праві19

Саветчук Н. М.

Судовий прецедент та судова практика
у системі джерел права: питання співвідношення понять.....21

Сворац С. Д., Татарин А. Б.

Громадсько-державна діяльність Йосифа Сліпого25

Турияница В. В., Турияница В. В.

Закріплення освіти в законодавстві України як категорії
життєдіяльності людини та суспільного буття.....28

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Дрогін Є. Р.

Проблема соціальної толерантності в контексті дискримінації
національних меншин на території України.....32

Трачук Л. Е.

Особливості політичної системи Канади37

Хмарук Т. В.

Види актів конституційної юстиції в Україні:
визначення основних класифікацій39

Тімшин Р. С. Криміналізація злочинних діянь: поняття та стан дослідження	171
Федоришин Б. В. Сучасні аспекти визначення поняття повторності злочинів та її основних ознак	174
Чемерис І. М. Заволодіння безготівковими коштами у структурі кримінально правового регулювання	176
Шишман Д. М. Щодо питання оголошення особи у міжнародний розшук для вирішення питання про здійснення спеціального кримінального-провадження (in absentia)	180
Шумейко В. Д. Проблеми кримінально-правової кваліфікації	184
Щоголев Д. С. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за злочини проти прав військовополонених	186
Якимчук О. В. Підстави набуття статусу представника юридичної особи її працівником у кримінальному провадженні	189
НАПРЯМ 9. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
Григоров О. М. Комітет СОТ з торгівлі цивільною авіатехнікою.....	193
Костик Е. Р. Законодавче регулювання статусу дітей, народжених внаслідок сурогатного материнства: вітчизняний та міжнародний досвід.....	196

• спеціальна повторність – послідовне вчинення тотожних або однорідних злочинів, вона передбачена безпосередньо в статтях Особливої частини КК, та надає злочину кваліфікованого виду, наприклад, одержання неправомірної вигоди повторно – ч. 3 ст. 368 ККУ [1].

При кваліфікації повторності злочинів необхідно, керуватися такими правилами: 1) визначити, має місце повторення діянь, спрямованих на вчинення одного злочину, чи вчинення двох або більше злочинів; 2) дати кримінально-правову оцінку кожному злочину і окремо, визначити, чи зберігаються його правові наслідки (не сплила давність кримінальної відповідальності або судимість не погашена чи не знята, немає процесуальних перепон для притягнення до кримінальної відповідальності); 3) визначити вид повторності; 4) встановити, чи надає КК повторності кваліфікуючого значення; 5) остаточно кваліфікувати скоєне з врахуванням повторності другого злочину (наступних злочинів).

Отже, варто відзначити, що повторність злочинів є невід'ємною частиною доктрини кримінального права, і правильне застосування чинних норм Кримінального кодексу є запорукою дотримання прав та свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 05.04.2001, редакція від 28.04.2020, URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 02.05.2020 р.)

2. Коржанський М. Й. Словник кримінально-правових термінів, за ред. М. Й. Коржанського, Київ, Генеза, 2004. 119 с.

Чемерис І. М.,

заступник керівника

Херсонської місцевої прокуратури,

аспірант кафедри галузевого права

Херсонського державного університету

ЗАВОЛОДІННЯ БЕЗГОТІВКОВИМИ КОШТАМИ У СТРУКТУРІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Інтеграція України у міжнародну спільноту обумовлює впровадження новітніх технологій, що забезпечують «стирання кордонів». Одним із засобів, що забезпечують інтенсивність економічних відносин є безготівкові кошти, частка використання яких з кожним роком зростає.

Так за даними Національного банку України протягом 2019 року вісім із десяти операцій із платіжними картками були безготівковими. Загальна кількість безготівкових операцій за 2019 рік порівняно з 2018 роком зросла майже на третину, а сума – на чверть. Отже, безготівкові операції з використанням платіжних карток стають все більш популярними серед українців [1]. Закономірно, що саме безготівкові кошти стають об'єктом зазіхання злочинців. Однією із рис таких злочинів є необхідність доступу до рахунків потерпілих за допомогою мережі Інтернет та електронних пристроїв, таких як телефон чи комп'ютер. Саме ці риси дозволяють, відповідно до положень Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», визначити злочини, вчинені із використанням безготівкових операцій, як кіберзлочин (комп'ютерний злочин), тобто як суспільно-небезпечне, винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України [2]. Водночас кіберзлочинність як явище цим же Законом визначається як сукупність кіберзлочинів. Водночас аналіз диспозицій норм Особливої частини Кримінального кодексу України не дозволяє визначити чіткий перелік складів злочинів, що відносяться до кіберзлочинів. Таким чином, поняття кіберзлочинність фактично має суто теоретичне значення. На практиці ж кваліфікація дій щодо заволодіння безготівковими коштами викликає низку проблем.

Так, із використанням безготівкових операцій вчиняється переважна кількість шахрайств, хоча цей спосіб притаманний і для крадіжок, злочинів у сфері службової діяльності та господарської діяльності. Незважаючи на відмінність методик розслідування вказаних злочинів, саме однаковість способу вчинення – перерахування безготівкових коштів за допомогою системи електронних платежів, дозволяє визначити спільний алгоритм розслідування, попередження та запобігання негативним наслідкам такої групи злочинів [3, с. 139]. При цьому із перелічених складів злочинів виключно шахрайство передбачає додаткову кваліфікуючу ознаку – «шляхом незаконних операцій із використанням електронно-обчислювальної техніки».

Як слушно зазначають Драгоненко А.О. та Ніколенко М.І. відповідно до ч. 3 ст. 190 КК України, законодавство не надає визначення цього поняття «електронно-обчислювальної техніки». Відсутня відповідь на це питання і у диспозиціях статей спеціалізованого розділ XVI КК України, що визначає відповідальність за вчинення злочинів із використанням ЕОМ (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж.

Шахрайство розуміють як заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Особа щодо якої скоюється злочин, добровільно передає майно або право на це майно, що

не завжди характерно для злочинів, вчинених у сфері комп'ютерної інформації. Найчастіше у разі комп'ютерного шахрайства потерпілий дізнається про несприятливі наслідки скоєного тільки через певний проміжок часу, наприклад, перевіривши баланс своєї картки [4, с. 257].

Ці обставини дозволяють кваліфікувати дії правопорушника як крадіжку, диспозиція якої додаткової кваліфікуючої ознаки у виді використання ЕОМ чи шляхом безготівкових операцій не містить.

Загалом кількість незаконних дій із платіжними картками, за якими понесено збитки, за минулий рік за даними Національного банку України склала 71,9 тисяч випадків, найбільша кількість із яких відбувалась у мережі Інтернет – 41,4 тис. випадків (58% від загальної кількості). Соціальна інженерія залишається найпопулярнішим методом шахрайства. Йдеться про введення в оману громадян будь-якими способами для того, щоб вони розголосили власні персональні дані, реквізити платіжних карток, коди/паролі чи здійснили переказ коштів під психологічним впливом на користь шахраїв. У більшості випадків злочинці намагаються видати себе за співробітників банку або Національного банку (наприклад, служби безпеки) та активно починають випитувати особисту інформацію й інші дані [5]. Проте, за таких обставин введення в оману відбувається зазвичай при спілкуванні телефоном, без використання ЕОМ. Це, в свою чергу, не дозволяє розглядати дії злочинця як кваліфікований вид шахрайства. Прикладом такої правової позиції є рішення Глибочького районного суду Чернівецької області від 07.06.2019, яким з кваліфікації дій обвинуваченої особи виключено ознаку, передбачену ч. 3 ст. 190 КК України, з мотивів того, що дії обвинуваченої полягали не у незаконному використанні електронно-обчислювальної техніки, а у поданні недостовірних відомостей. При цьому, обвинувачена не змінювала роботу мережі, не втручалася до комп'ютерних програм з метою їх зміни та отримання бажаного результату, не спричинила їх знищення. Саме по собі застосування нею комп'ютерної техніки не було несанкціонованим, а використано як засіб вчинення нею злочину [6]. Водночас моніторинг реєстру судових рішень свідчить про наявність і практики кваліфікації дій правопорушників за ч. 3 ст. 190 КК України. За таких обставин викликає занепокоєння діаметрально протилежність у підході до кваліфікації діянь, так як суспільна небезпечність визначається саме способом та предметом посягання, а саме шляхом використання безготівкових операцій.

Погоджуємось із позицією Драгоненко А.О., Ніколенко М.І. про необґрунтованість положення чинного законодавства щодо розгляду шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій із використанням електронно-обчислювальної техніки, як тяжкого злочину. На слушність такого твердження вказує ретроспективний аналіз норми про шахрайство. Так на момент її запровадження у 2001 році поширеність засобів

електронної комерції, систем дистанційного банківського обслуговування була незначною. Проте стрімкі темпи проникнення інформаційних технологій у фінансову сферу зумовили якісну зміну цього виду шахрайства, як наслідок у сучасних умовах немає підстав стверджувати, що використання ЕОМ суттєво підвищує ступінь суспільної небезпечності шахрайства [4].

За таких обставин, виправданою вбачається пропозиція відмови від нормативного закріплення особливо кваліфікуючої ознаки «незаконних операцій із використання ЕОМ» у диспозиції шахрайства.

При цьому, така точка зору обумовлена не нехтуванням проблемою кіберзлочинності та суспільної небезпечності діянь, пов'язаних із використанням безготівкових коштів, а намаганням її розв'язати. Вимушені констатувати, що ефективність протидії вказаному виду злочинів на даному етапі досягається через діяльність спеціального органу – Департаменту кіберполіції. Проте обсяг задач, що покладено на цей орган, недостатня чисельність та низький рівень технічної забезпеченості очевидно не дозволяє дієво боротись із заволодінням безготівковими коштами. Так, кількість супроводжених департаментом кримінальних проваджень протягом 2018 року складає 3697 [7], що є неспівмірною із кількістю виявлених фактів незаконних дій із безготівковими коштами.

За таких обставин, вбачаємо, що напрямом розвитку правового регулювання є впровадження дієвого кримінально-процесуального механізму розкриття та розслідування злочинів, вчинених із використанням безготівкових операцій, слідчими та оперативними підрозділами місцевих відділів поліції.

Список використаних джерел:

1. Розвиток безготівкових розрахунків позитивно впливає на фінансові звички українців // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/rozvitok-bezgotivkovih-rozrahunkiv-pozitivno-vplivaye-na-finansovi-zvichki-ukrayintsiv>. (дата звернення: 08.05.2020)

2. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»: Закон України від 05/10/2017 № № 2163-VIII / офіційний сайт ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 08.05.2020)

3. Чемерис І.М. Правовий аналіз способів протидії злочинам, вчиненим із використанням безготівкових операцій за кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Херсонського державного університету* : зб. наук. праць. 2016. Вип. 6. Т. 3. С. 138–141.

4. Драгоненко А.О., Ніколенко М.І. Проблеми кваліфікації шахрайства з використанням електронно-обчислювальних машин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 1. С. 256–259. ст. 257. URL: http://www.pap.in.ua/1_2018/76.pdf

5. Збитки від незаконних дій із платіжними картками // Національний банк України. URL:<https://bank.gov.ua/news/all/zbitki-vid-nezakonnih-diy-iz-platijnimi-kartkami-zmenshilisya-bilshe-nij-udvichi>. (дата звернення: 08.05.2020)

6. Вирок Глибоцького районного суду Чернівецької області від 07.06.2019: Справа № 715/692/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82273060#> (дата звернення: 08.05.2020).

7. Звітність за 2018 рік // Департамент кіберполіції. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/results/2018/> (дата звернення: 08.05.2020)

Шишман Д. М.,

здобувач кафедри кримінального процесу

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ЩОДО ПИТАННЯ ОГолоШЕННЯ ОСОБИ
У МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ
ПРО ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ (IN ABSENTIA)**

Застосування інституту спеціального кримінального провадження (in absentia) надає змогу притягнути особу до кримінальної відповідальності у випадку її переховування від органів слідства та суду.

Однак вказане стає за можливе тільки у випадку наявності чіткого та дієвого механізму, закріпленого в чинному законодавстві.

Відповідно до вимог ч. 2 ст. 297-1 та ч. 3 ст. 323 КПК України, обов'язковою умовою здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia) чи спеціального судового провадження є оголошення особи у міждержавний та/або міжнародний розшук.

Чинний КПК не містить визначення термінів «міжнародний розшук особи» та «міждержавний розшук особи», не визначає процедури оголошення особи у такий розшук, мету та підтвердження факту його здійснення.

У той же час, виходячи з норм КПК України, міждержавний та міжнародний розшуки є видами розшуку особи.

Міждержавний розшук здійснюється уповноваженими органами держав-учасниць СНД на їх території відповідно до Договору держав-учасниць СНД про міждержавний розшук осіб від 10.12.2010, Угоди про